

Chronisch ziek kind in de klas

Inhoudsopgave

Inleiding.....	37
Invulformulieren.....	38
Sociaal-emotionele gevolgen en hoe kunnen leerkrachten ermee omgaan.....	40
Fysieke gevolgen en hoe kunnen leerkrachten ermee omgaan.....	42
Contact met ouders.....	43
Ouders de regie laten behouden.....	43
Manieren van communicatie.....	44
Ziektebeelden.....	46
Leukemie.....	47
Nierziekte.....	47
Spierziekte.....	47
Ervaringen van leerkrachten m.b.t. omgang met symptomen van het kind.....	48
Juf.....	48
Onderwijsconsulent.....	49
Sites voor meer informatie.....	49

Inleiding

Een kind moet op school zorgeloos kunnen leven, net als ieder kind dat gewoon speelt, leert en groeit op allerlei gebieden. Voor een chronisch ziek kind, is dit niet vanzelfsprekend.

Een chronische ziekte is een ziekte die een jaar of langer duurt en gespecialiseerde behandeling of technologie vraagt.

U kunt als leerkracht in aanraking komen met een chronisch ziek kind, die net als ieder kind onder uw begeleiding tot groei en bloei mag komen. Maar wat als die groei en bloei op verschillende ontwikkelingsgebieden wordt geremd door de chronische ziekte? Een chronisch ziek kind kan onder andere beperkingen of moeilijkheden ondervinden in zijn/haar: sociale omgang, plek in de klas, zelfbeeld, zelfwaardering, cognitieve en fysieke vaardigheden, door ziekte en symptomen.

Leerkrachten geven aan moeite te hebben met het inschatten van de beperkingen op de verschillende ontwikkelingsgebieden en hebben behoefte aan tools en handvaten. Hoe kom je er bijvoorbeeld achter wat het kind cognitief of fysiek aan kan die dag? Of hoe verbeter je de sociale positie van het kind in de klas?

Dit boekje bevat algemene praktische handvaten, formulieren en basisinformatie rond chronisch ziek zijn, symptomen, beperkingen en tools. U bent hiermee als leerkracht in de basis toegerust om met behoeften van kind en ouder, de ziekte en bijbehorende beperkingen om te kunnen gaan.

Invulformulieren:

Dit invulformulier kan ingevuld worden door kind en ouders. Zo kan de juf of meester weten wie jij bent en waar hij of zij rekening mee moet houden. Plak er een mooie foto bij van jezelf en geef hem gauw aan je juf of meester!

NAAM:

**Plak hier een
foto van jezelf:**

LEEFTIJD:

JUF / MEESTER:

GROEP:

**BROERTJES
/ZUSJES:**

**Naam
ziekte:** _____

Klachten:

Wat moet ik doen bij deze klachten?

→ _____

→ _____

→ _____

→ _____

→ _____

→ _____

→ _____

Wie?

Welke hulp?

Nummers hulp!

Sociaal-emotionele gevolgen

Chronisch zieke leerlingen hebben gemeenschappelijk dat ze een uitzonderingspositie innemen en daardoor hun positie binnen de groep als 'anders' kunnen ervaren. Hieronder gaan we in op drie hoofdaspecten van de sociaal-emotionele gevolgen binnen de klas van het chronisch zieke kind en bijbehorende interventies of tips. Verder gaan we in op het belang van de schoolgang en het bespreekbaar maken van de situatie in de klas.

Emoties

Een chronisch ziek kind heeft soms geen controle over emoties zoals: angst, zenuwachtigheid, onrust, onzekerheid, stress en verdriet. Gedachten aan ziekte en alles wat het kind daarmee associeert kunnen sterk aanwezig zijn. Denk aan gedachten rond behandelingen, letsel, pijn, enzovoorts. Als een kind geen controle heeft over deze gedachten, kan dit resulteren in angst (Huisman, J., Flapper, B., Kalverdijk, L., L'Hoir, M., Van Weel, J., & Van Weel, 2010).

Hieronder zijn drie strategieën beschreven die u kunnen helpen om het kind emotieregulatie te leren of dit te stimuleren.

1. Maak een lijstje met dingen die het kind leuk vindt om te doen en waardoor hij/zij afgeleid wordt van zijn/haar negatieve gedachten/emoties. Aandacht afleiden van stress en negatieve gevoelens, kan de stemming beïnvloeden. Het volgende kaartje, kan aan het kind gegeven worden als hij/zij afleiding nodig heeft (met passende activiteiten) (Sheppes en Gross, 2011).
2. Belicht de situatie of de emotie, in gesprek met het kind, van een andere, positieve kant. Dit kan de gevoelsmatige impact bij het kind veranderen. Als een kind een negatieve ervaring heeft gehad en daardoor verdrietig is, kan je bijvoorbeeld de aandacht verplaatsen naar een positieve ervaring, als een aardige zuster.
3. Geef het kind toestemming, door begripvolle woorden uit te spreken waarmee je de situatie en emoties erkent en zijn of haar gevoel accepteert. Hiermee probeer je te bereiken dat hij of zij niet probeert te vluchten of te vechten. Door de tijd te nemen om de leerling zijn/haar gevoelens op een eigen manier (bijv. tekenen/praten) te uiten, kan de leerling de emoties ongedwongen laten komen (Wante L., Van Beveren ML., Volkaert B., Braet C., 2019).

Zelfbeeld

De competentiebeleving van een kind wil zeggen: het oordeel over zijn/haar lichamelijke, cognitieve en sociale vaardigheden (Thijssen, E., Masterthesis, 2008). Zelfbeeld is het beeld dat kinderen over zichzelf hebben. Cognitieve vaardigheden kunnen beïnvloed worden door concentratieproblemen, medicatie of pijn.

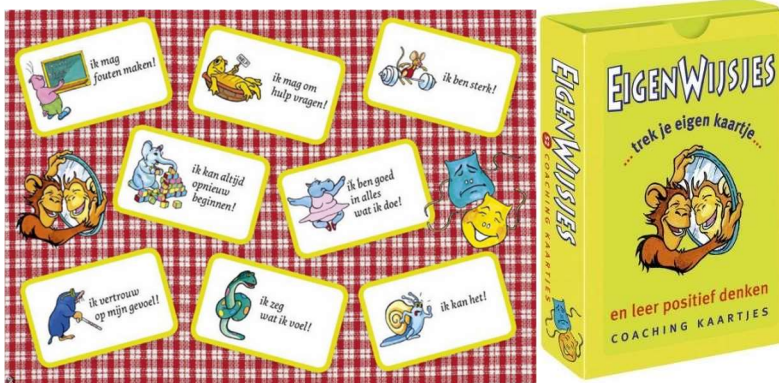
Een chronische ziekte, en daarmee samengaande verandering in uiterlijk, gedrag en cognitieve vaardigheden, kan dus een belemmering vormen in de ontwikkeling van een positief zelfbeeld en een positieve competentiebeleving. Denk bijvoorbeeld aan: een kaal hoofd, hoorbare adem, niet mee willen doen vanwege vermoeidheid en het verminderde vertrouwen in het lichaam. Het zijn enkele van de vele gevolgen van chronische ziekte, die invloed hebben op zelfbeeld en competentiebeleving. (ZieZon, z.d.)

De volgende tips kunnen u als leerkracht helpen om bij het kind een positief zelfbeeld te stimuleren:

1. Neem de zelfstandigheid van een kind niet uit handen. Laat hem/haar zoveel mogelijk zelf doen.
2. Ga uit van de kracht, mogelijkheden en ambities van de leerlingen en geef waardering en erkenning op deze punten. Doe dit specifiek en spreek het 'eigene' van het kind uit. Dat is belangrijk! (ZieZon, z.d.) Het leveren van prestaties kan een positieve bijdrage bieden aan het door de ziekte beschadigde zelfvertrouwen (Huisman, J., et al. 2010).
3. Laat het kind zijn/haar overwinningen, fijne dingen, leermomenten van de dag, elke dag opschrijven in een leuk dagboekje. Help het kind op weg en kies een vast moment op de dag om dit in te vullen.

4. Geef het kind elke dag aan het begin een 'motto-kaartje': een motto, waaraan u het kind de hele dag herinnert en aan het einde van de dag reflecteert samen met het kind. Waar was jij vandaag goed in? Wat kon jij dan zo goed vandaag?

Hieronder ziet u een voorbeeld van dit soort kaartjes (Eigenwijskaartjes).

Plaatjes van: (Bol.com, z.d.)

Positie in de groep

Op sociaal vlak kan een zieke leerling moeilijker aansluiting vinden bij klasgenoten en kan een leerling sociale isolatie ervaren (Huisman, J., et al., 2010). Zieke leerlingen zijn vaak bang niet meer bij de groep te horen, niet meer mee te kunnen doen en/of om gepest te worden (Lum et al., 2017; Madan-Swain et al., 2004).

De volgende interventies zouden de relatie van het chronisch zieke kind met de klasgenoten kunnen versterken of verbeteren en de waardering voor het kind verhogen.

1. Zoek naar mogelijkheden om contact tussen klas en kind te onderhouden. Dit is volgens een onderwijsconsulent van zieke kinderen (Persoonlijke communicatie, 11 november 2021) heel belangrijk. Dit kan door: bezoeken van klasgenoten, kaartjes sturen of bellen. Het kind kan zelf ook op pleinbezoek komen of via KPN Klasse Contact/ KPN klasgenoot meedoen met de lessen. Met Klasse Contact kun je zieke leerlingen online contact laten houden met school, klasgenootjes en vriend(inn)en. Met KPN Klasgenoot kun je de leerling de les laten volgen vanuit huis of het ziekenhuis. In de klas komt een KPN Klasgenoot te staan, zo lijkt het net alsof de leerling in de klas zit, terwijl hij/zij ergens anders is. De leerling kan dan via de laptop toch school volgen (Klasse Contact KPN, z.d.-b).

Plaatjes komen van Klasse Contact KPN (z.d.-a).

De hoeveelheid verzuim en als gevolg hiervan ook de positie in de klas, varieert van kind tot kind. Bij 90% verzuim is de positie anders dan bij 10%. Klasse Contact kan in het verminderen van verzuim helpend zijn.

2. Kweek begrip voor de situatie van het chronisch zieke kind bij de rest van de klas door klassengesprekken. Denk aan: uitleg van de ziekte, medicatie, gang van zaken in het ziekenhuis, gevoelens van het kind en symptomen. Bespreek, afhankelijk van de wens van de desbetreffende leerling, de situatie met, of zonder, hem/haar in de klas. Weeg wel samen met het zieke kind af of en welke informatie je geeft. Laat het kind zichzelf afvragen: in hoeverre beïnvloedt de ziekte en de gevolgen mijn schoolloopbaan en is mijn

ziekte zichtbaar? Is de invloed laag, dan is informatie delen niet nuttig (*Persoonlijke communicatie, 11 november 2021*).

Maak geen groot ding van zichtbare symptomen of problemen van het kind, maar maak het wel bespreekbaar in de klas (als het kind dit wil)

Ze hebben een andere positie dan de rest van hun klas, maar het laatste wat ze willen is anders zijn.

Chronisch zieke kinderen vinden het belangrijk en halen sociale en emotionele steun uit voorgelichte klasgenoten. Laat een kind bijvoorbeeld een spreekbeurt houden over zijn/ haar ziekte, conditie en ervaringen. Dit kan bij de start van het schooljaar (*Timmer, 2010*).

3. Zet coöperatieve werkvormen in.
4. Creëer momenten waarin er ruimte is voor waardering en complimenteren van en met elkaar.
5. Trek de leerling niet voor. Dit heeft een averechts effect en gaat tegen het rechtvaardigheidsgevoel van de medeleerlingen in. Het kan pesten of negeren tot gevolg hebben (*Timmer, 2010*).
6. Denk mee met het kind. Waar ben je angstig voor en welke praktische oplossingen zouden er kunnen zijn?

Belang van school voor chronisch zieke

School is een belangrijke basis voor een goede toekomst. Toch gaat het belang van de gezondheid van het kind voor het belang van school. Het is niet de bedoeling om kinderen die veel klachten hebben en zich helemaal niet fit voelen naar school te sturen. Het kind, de ouders en de leerkracht moeten goed kijken naar wat het kind aan kan qua naar school gaan.

Dit vraagt volgens een onderwijsconsulent (*Persoonlijke communicatie, 11 november 2021*) eerlijkheid en openheid van alle partijen en de kwaliteit: doorvragen. Ga op zoek naar de echte werkelijkheid.

Wat kan het kind wel en niet aan en hoeveel rustmomenten zijn er nodig? Hoeveel uur kan het kind per week of per dag naar school gaan? Wanneer heeft een kind precies last van symptomen? Het is belangrijk dat het kind zelf informatie geeft over deze vragen. Ouders en andere begeleiders kunnen in de beantwoording van deze vragen te beschermend of te vrij zijn.

Fysieke gevolgen

Naast sociale belemmeringen kan een kind ook fysieke gevolgen ervaren. Voorbeelden hiervan zijn: vermoeidheid, concentratieproblemen, schoolverzuim, pijn, verandering in het uiterlijk, veranderingen in gedrag, het volgen van een bepaald dieet, misselijkheid en gevolgen van medicatie (*Stichting zorgeloos naar school, z.d.-b*), (*Timmer, 2010*). Uit onderzoek is gebleken dat in elke klas gemiddeld drie leerlingen met een chronische aandoening zitten en de helft van deze leerlingen voelt zich niet begrepen in de klas. Daarom is het belangrijk om de nodige aanpassingen op tijd te inventariseren en toe te passen (*Stichting zorgeloos naar school, z.d.-c*).

Door de chronische ziekte kan er sprake zijn van schoolverzuim. Veel schoolverzuim kan leiden tot een leerachterstand, wat weer kan leiden tot uitstroom naar lager onderwijs. Schoolverzuim kan ook invloed hebben op de omgang met klasgenoten, de zelfstandigheid en het oplossend vermogen van de leerling. Sinds 2018 is de 'variawet' opgesteld. Deze wet zorgt ervoor dat er een tijdelijke aanpassing gedaan kan worden aan de verplichting om volledig naar school te gaan. Het is geen vrijstelling, maar een aanpassing van de onderwijstijd en maakt meer maatwerk mogelijk (*Stichting zorgeloos naar school, z.d.-a*).

Doordat de fysieke gevolgen verschillen per leerling, is er per leerling ook weer een andere aanpak nodig. Hieronder een aantal punten die de leerkracht kan uitvoeren, als de volgende symptomen zichtbaar zijn bij het zieke kind:

Vermoeidheid

- Geef korte opdrachten of taken.
- Creëer een rustplek en rustmomenten.
- Denk na over de plek in de klas.
- Ga na welke activiteiten energie kosten en welke activiteiten energie opleveren.
- Onderwijs vanuit (zieken)huis door middel van Skype, KPN Klasgenoot of Ziezon.
 - *(Stichting zorgeloos naar school, z.d.-a)*

Concentratieproblemen:

- Laat een leerling dicht bij je in de buurt zitten, zodat je tips en meer aandacht kan geven aan de leerling.
- Creëer een rustige werkplek en rustmomenten.
- Zorg voor afwisseling in de taken en ontspanning.
- Hanteer regels, structuur en een duidelijke planning. Dit zorgt voor houvast.
- Herhaal de instructies, schriftelijk en mondeling. Zo blijft het beter hangen bij de leerling.
 - *(Onderwijs van Morgen, 2018)*

Contact met ouders

Ouders de regie laten behouden

In de inleiding ging het er al over: de betrokkenheid en de regie van ouders die gewaarborgd moet worden. Om dit te bewerkstelligen is er een constructieve samenwerking met de ouders nodig. Samenwerken doe je om de krachten te bundelen zodat je gezamenlijk meer kan realiseren dan je alleen kan. Een goede samenwerking tussen de betrokken partijen is vaak van groot belang om de gemeenschappelijke doelen te realiseren *(Rekenkamer WVOLV, 2021)*.

Vijf tips voor een constructieve samenwerking

Tip 1: Ontwikkel een goed contact met de ouders

Om een prettige samenwerking te hebben is een goede relatie met de ouders belangrijk. De ouders van het chronisch zieke kind kunnen een andere manier van communiceren hebben en een ander soort karakter dan jij als docent. Laat de ouders in hun waarde ongeacht deze verschillen. Toon belangstelling voor hen als persoon en wees bereid om de situatie vanuit een andere invalshoek te bekijken. Let er hierbij wel op dat je jezelf niet te kort doet; ken je eigen grenzen en bewaak deze *(Bannink, 2018)*.

Tip 2: Communiceer tactvol

Als je over tact beschikt kan je situaties en mensen goed inschatten en jouw ideeën en meningen op een sympathieke en duidelijke manier verwoorden zonder dat dit tot irritaties leidt. Dit doe je bijvoorbeeld door een introvert meer ruimte te geven om zijn antwoord te formuleren en je niet af te laten schrikken om je mening te geven wanneer de ouder te stellig overkomt *(Bannink, 2018)*.

Tip 3: Geef en ontvang constructieve feedback

Wanneer er zich een conflict voordoet over bijvoorbeeld tegenstrijdige belangen, geef dan constructieve feedback. Je doet dit door vanuit de ik-vorm te praten en eerst te benoemen wat er gebeurde in de situatie en wat jij hieraan vervelend vond. Vervolgens vraag je hoe de ouder dit moment heeft ervaren en benoem je plaatsvervangend gedrag wat je prettiger zou vinden. Ook hierna vraag je even hoe de ouder dit ziet; is hij/zij het hiermee eens en wil hij/zij zich op deze manier aanpassen? Zo niet dan ga je samen verder opzoek naar een andere aanpak *(Bannink, 2018)*.

Tip 4: Houd rekening met verschillende karakters en gevoelens

Samenwerken met verschillende karakters betekent dat niet iedereen op dezelfde manier zal werken zoals jij dat doet. Je kunt je overal aan irriteren, maar je kunt er ook voor kiezen om dit niet te doen en je energie te sparen voor de hulp aan het chronisch zieke kind (*Bannink, 2018*).

Tip 5: Wees niet alleen je karakter

Sommige mensen zeggen “ik ben nou eenmaal zo”. Alsof ze niets kunnen doen aan hoe ze zich gedragen en opstellen naar anderen toe. Het is zo dat onze karaktereigenschappen stevig in ons verankerd zijn, maar je bent niet alleen je karakter. Mensen kunnen in een situatie waarin persoonlijke belangen meespelen anders reageren dan dat ze normaliter zouden doen. Denk aan een conflict met ouders waarin je normaal gesproken furieus reageert, maar waarin je dan rustig blijft om het goede samenwerkingsverband te behouden. Verhoog als docent dus je zelfkennis en ontdek hoe jouw eigen karakter in elkaar steekt. Let er dus wel op dat je je karakter niet laat bepalen hoe je je gedraagt en hoe je je opstelt naar de ouders toe (*Bannink, 2018*).

Door deze constructieve samenwerking kan je de behandelcontext duidelijk maken, iets wat zeer belangrijk is in de samenwerking. De ouders en jij als leerkracht moeten het met elkaar eens worden over de definitie van het probleem. Daarbij moet er helderheid bestaan over de onderlinge relaties gericht op het gemeenschappelijke probleem en het op de juiste manier neerzetten van de context (*Akkerman, 2003*).

Een aandachtspunt voor de leerkracht is dat hij/zij de ouderrol niet moet overnemen. Denk eraan dat jouw taak als leerkracht is het kind kennis bij te brengen. Schiet niet door in de mentale en fysieke zorg van het chronisch zieke kind. Doe je dit wel, dan ga je al snel voorbij aan de vraag en de eindverantwoordelijkheid van de ouders.

In plaats van de ouders te beschermen, te bevoogden of juist te bekritisieren wordt er gepleit de ouders te benaderen als experts van hun kind met de daarbij behorende ouderlijke taken en verantwoordelijkheden (*Van der Pas, 1994*).

Manieren van communicatie

Als leerkracht dien je met verschillende dingen rekening te houden als je het contact aangaat met de ouders van een chronisch ziek kind. Deze manier van contact vraagt een andere aanpak dan die van ouders met een gezond kind. Hieronder is een opsomming gedaan van onderwerpen die belangrijk zijn om te bespreken tijdens het (eerste) oudercontact:

1. Invloed van ziekte op gezin/gezinssituatie
2. Het chronische zieke kind
3. Ziekte
4. Belang van school voor chronisch zieke
5. Chronisch ziek kind en de klas
6. Wat bespreekbaar maken in de klas: inhoud en de manier
7. Middel van contact

Invloed van ziekte op gezin

Vragen die je kan stellen over de invloed van de ziekte op het gezin zijn (*Huygen, 1964*):

- Wat is de invloed van de chronische zieke op jullie gezin? Hoe gaan jullie er als gezin mee om?
- Hoe gaan broertjes en zusjes om met de ziekte van (naam van het kind)?
- Hoe gaat de rest van de familie om met (naam van het kind) en het feit dat ze chronisch ziek is?
- Van wie krijgt (naam van het kind) steun?
- Hoe was de situatie voordat de ziekte kwam? Welke dingen zijn nu veranderd?

Het chronisch zieke kind

- Vragen die je kan stellen over het chronisch zieke kind zijn (Huygen, 1964):
- Waar wordt (naam van het kind) verpleegd? (thuis, in het ziekenhuis, in een kliniek, een behandelcentrum of elders)
- Hoe vindt (naam van het kind) het zelf om chronisch ziek te zijn? Hoe gaat (naam van het kind) ermee om?
- Hoe staat (naam van het kind) tegenover de behandelingen?
- Hoe zijn de verhoudingen van (naam van het kind) ten opzichte van het gezin, school en leeftijdgenootjes?
- Is (naam van het kind) veranderd sinds de ziekte? Zo ja, in welk opzicht?

De chronische ziekte

Vragen die je kan stellen over de chronische ziekte (Huygen, 1964):

- Is de ziekte somatisch (lichamelijk) of psychisch?
- Is de ziekte op dat moment levensbedreigend?
- Is er bij deze ziekte ook sprake van wisselingen (voortuitgang en achteruitgang) of is deze stabiel?
- Is dit een ziekte wat voor buitenstaanders bijzonder is of raar? Bijvoorbeeld epilepsie is erg heftig om te zien en kinderen kunnen snel gaan denken dat diegene gek is.
- Zijn er meer mensen in jullie familie met deze ziekte?
- Sinds wanneer heeft (naam van het kind) deze ziekte?
- Zijn er beperkingen in wat het kind kan als gevolg van de chronische ziekte?
- Wat zijn symptomen van de ziekte?
- Hoe kan ik als leerkracht handelen als deze symptomen zich voordoen?
- Welke professionals en medici zijn er betrokken bij uw kind?

Belang van school voor het chronisch zieke kind

Vragen die je kan stellen over het belang van school voor (naam van het kind) (Timmer, 2010):

- Hoe belangrijk vinden jullie het als ouders dat (naam van het kind) naar school gaat?
- Hoe vaak schatten jullie in dat (naam van het kind) aanwezig zal zijn op school de komende tijd?
- Hoe vindt (naam van het kind) het om (af en toe) dagen of dagdelen niet op school te zijn?
- Kan (naam van het kind) zelf inschatten wanneer het hem/haar te veel wordt en ze graag naar huis wil?

Chronisch ziek kind in de klas

Soms is een chronisch ziek kind een tijd(je) afwezig door bijvoorbeeld behandelingen. Hieronder vragen die je kan stellen om duidelijkheid te krijgen over hoe je hier als leerkracht en klas mee om kunt gaan (Timmer, 2010):

- Wil (naam van het kind) contact houden met de klas bij zijn/haar afwezigheid en op welke manier?
- Vindt (naam van het kind) het fijn als er op school in die periode wordt verteld hoe het met hem/haar gaat?
- Hoe denken u en (naam van het kind) over bezoeken in het ziekenhuis?

Wat maak je bespreekbaar in de klas en op welke manier

Vragen die je kan stellen over de informatie die het kind of over het kind wordt verteld en op welke manier dit wordt gedaan (Timmer, 2010):

- Hoe willen (naam van het kind) en u dat de klas wordt verteld dat (naam van het kind) chronisch ziek is?

- Wilt u of (naam van het kind) het zelf vertellen of vinden jullie het fijner als ik (leerkracht) dat doe?
- Welke vorm vinden jullie fijn om deze informatie te delen? Dit kan een presentatie of spreekbeurt zijn of het gewoon vertellen.
- Hoe vaak willen jullie dat er met de klas wordt gedeeld hoe het met (naam van het kind) gaat?

Middel van contact

Om korte lijntjes te houden met de ouders kunnen er verschillende communicatiemiddelen worden ingezet. Overleg met de ouders welke manier van communicatie voor beiden partijen prettig voelt om mee te werken.

Voorbeelden hiervan zijn:

- WhatsApp contact
- Mail contact
- Telefonisch contact
- Schriftje

Wanneer de ouders dit fijn vinden kan er een schriftje ingezet worden om goed contact te houden met ouders. Ouders kunnen voorafgaand aan een schooldag kort informatie geven over hoe het met het kind gaat indien wenselijk. Let er hierbij op dat wanneer het kind die dag niet naar school gaat er ook een extra manier van communicatie moet worden ingezet, anders is de leerkracht niet voldoende op de hoogte.

Ook de leerkracht kan iets in het schriftje noteren. Denk hierbij aan de gesteldheid van het kind en eventuele bijzonderheden.

Welke gespreksmanier zet je in

Het is van belang dat ouders contact willen houden over het kind met de leerkracht en dat het niet voelt als een verplichting van iets wat moet. Het is belangrijk dat ouders hierin de regie houden over het wel of niet uitwisselen van informatie en de frequentie van het geven van informatie. Ouders moeten vertrouwen hebben dat het delen van informatie een positief effect heeft op het kind en zijn/haar sociale positie in de klas. Hierin moeten ouders prioriteiten stellen, zodat er geen overbodige informatie wordt gegeven (Vilans, 2013).

Als je informatie met de ouders bespreekt, kan je gebruik maken van motiverende gespreksvoering. Door deze methode worden ouders gemotiveerd om goed contact met de leerkracht aan te gaan. Het gemeenschappelijke doel is het welzijn van het kind (Vilans, 2013).

Hieronder zijn tien basisgesprekstechnieken beschreven die de leerkracht kan toepassen als hij/zij in gesprek met ouders gaat (Vilans, 2013):

1. Stel open vragen
2. Toon waardering en begrip
3. Luister reflectief: ga na of je diegene goed hebt begrepen
4. Neem ANNA mee: Altijd Navragen, Nooit zomaar Aannemen
5. LSD: Luisteren, Samenvatten en Doorvragen
6. Laat OMA thuis: Oordelen, Mening of Advies geven
7. Lok verandertaal uit die naar oplossingen gaat: open vragen, bevestigen, reflecteren en samenvatten
8. Reageer op verandertaal: ga in gesprek en houd de richting voor gewenste verandering voor ogen. Zet het om in doelen en ga ermee aan de slag.
9. Probeer het vertrouwen van de ouders/kind in zichzelf te vergroten

10. Omgaan met weerstand: meebewegen, tegen bewegen en gelijk op bewegen. Weerstand is vaak heel duidelijk in het gedrag.

Ziektebeelden

Op de basisschool kan een kind met een chronische ziekte zitten. Er zijn veel verschillende soorten chronische ziekten. Voorbeelden daarvan zijn: allergie, astma, diabetes, epilepsie, jeugdreuma, leukemie, migraine, nierziekte, scoliose en spierziekte.

Hieronder zijn leukemie, nierziekte en spierziekte uitgelicht. Dit zijn een aantal ziekten die uit de enquête zijn gekomen.

Uit de enquête is gebleken dat er verschillende kinderen met chronische ziekte op de basisschool zitten. Uit die resultaten zijn hieronder leukemie, nierziekte en spierziekte uitgelicht.

Leukemie:

Leukemie is de meest voorkomende kinderkanker, het wordt ook wel bloedkanker genoemd. Er worden bij leukemie te veel witte bloedcellen aangemaakt. Witte bloedcellen zorgen normaal gesproken voor het beschermen tegen ziekteverwekkers. Doordat er te veel (kwaadaardige) witte bloedcellen zijn, rijpen ze niet goed, waardoor de weerstand van het lichaam afneemt. Daarnaast is er ook een tekort aan rode bloedcellen, bloedplaatjes en gezonde witte bloedcellen (*Kanker.nl, z.d.*), (*KiKa, z.d.*). Bij kinderen komt acute leukemie vaker voor dan chronische leukemie (*Stichting tegen Kanker, 2020*) (*UMC Utrecht Wilhelmina Kinderziekenhuis, z.d.*).

Bij leukemie horen verschillende symptomen:

- Door tekort aan rode bloedcellen kan er bloedarmoede ontstaan. Dat kan moeheid, duizeligheid, kortademigheid en/of hoofdpijn veroorzaken.
- Door tekort aan bloedplaatjes neemt de kans op een bloedneus en ontstaan van onverklaarbare blauwe plekken toe.
- Door een tekort aan gezonde witte bloedcellen kan een kind sneller infecties krijgen, omdat de weerstand is verminderd.
- Ook kan een kind bleek zijn, pijn in de botten hebben en last hebben van opgezette lymfeklieren in hals, oksels en liezen.
 - (*KiKa, z.d.*) (*UMC Utrecht Wilhelmina Kinderziekenhuis, z.d.*)

Nierziekte

De nieren hebben veel verschillende taken. Ze verwijderen onder andere afvalstoffen en overtollig vocht uit het lichaam. Ook regelen ze de bloeddruk en zijn ze nodig voor de aanmaak van rode bloedcellen. Als de nieren niet goed werken, blijven er afvalstoffen achter in het bloed, waardoor er veel verschillende symptomen ontstaan (*Besouw et al., 2020*).

Voorbeelden van symptomen zijn:

- Vermoeidheid
- Misselijkheid
- Verhoogde kans op infecties
- Verminderde eetlust
- Vochtophoping
- Uitdroging
- Verhoogde bloeddruk
- Bloedarmoede
 - (*Stichting Kind en Groei, z.d.*)

Spierziekte

Spierziekten is de verzamelnaam voor ziekten waarbij de spieren niet goed werken. Bij kinderen is het moeilijk om onderscheid te maken tussen verschillende spierziekten. Dit komt omdat veel

spierziekten dezelfde klachten geven en de ziektegeschiedenis vaak kort is. De meest voorkomende symptomen die bij kinderen kunnen voorkomen zijn:

- Verslikken
- Minder spierkracht
- Ander lopen dan normaal
- Verminderd gevoel in benen of armen
- Achterstand in motorische ontwikkeling
- Vermoeidheid bij inspanning
 - (UMC Utrecht, z.d.)

Ervaringen van leerkrachten m.b.t. chronisch zieke leerling in de klas

Interview juf van een chronisch zieke leerling

'Als juf heb je hier niet voor geleerd...'

Bovenstaand citaat komt uit de mond van een leerkracht die 2 jaar een chronisch zieke leerling in de klas heeft gehad. De desbetreffende leerling had toen leukemie (nu nog) en lag op een gegeven ogenblik heel slecht. Door goed contact met een ouder en betrokkenheid bij deze leerling, voelde de leerkracht zich onderdeel van de kring om de leerling heen.

'In zo'n situatie ga je een grens over die je normaal goed bewaakt, bijvoorbeeld appen met ouders, ook buiten werktijd om. Door in te zetten op relatie kwam er een vertrouwensrelatie, waarin ik mijn steun kon aanbieden.'

Incidenteel, toen een ouder met een zusje op school kwam, kwam de leerling in de klas. Ze genoot hier zo van, dat met moeder afgestemd werd dat ze weer op school kon komen, wanneer ze zich daar fit genoeg voor voelde. De leerling was het eerste jaar heel weinig op school geweest, waardoor haar klasgenootjes haar naam alleen kenden van het gebed. Door KlasseContact in te zetten, kregen ze een beeld bij haar. De leerkracht merkte hierdoor meer herkenning en betrokkenheid bij de leerlingen. Toen de leerling daarna fysiek in de klas aanwezig was, versterkte dit de relatie met haar klasgenootjes.

Ook de leerling zelf liet meer van haarzelf zien, kanten die eerder nog niet gezien waren.

'Dat hoofdje ging omhoog, terwijl het eerder vaak naar beneden hing wanneer ze de klas in kwam', aldus de leerkracht. De leerling had een sterke eigen wil, en wilde absoluut niet anders zijn dan de andere leerlingen. Er werd in de kring dan ook niet over haar situatie gepraat wanneer zij erbij was. De leerkracht liet wel een filmpje zien van het ziekenhuis in kinderlijke taal. Hiermee probeerde ze begrip te kweken.

Qua sociale behoeften was het aftasten, maar de leerling ging haar gang, speelde lekker en werd meegenomen door klasgenootjes. 'Wat ik fijn zou hebben gevonden, was dat er een halfjaarlijks contactmoment geweest zou zijn met iemand van het ziekenhuis. Gewoon om te weten van elkaar; hoe verloopt de leerling haar ontwikkeling, wat vindt ze leuk enzovoorts.'

Het handelen van de leerkracht was niet anders dan normaal, maar het verbreedde wel. Je wilt als leerkracht het kind, dat zich in een kwetsbare situatie bevindt, geven wat hij/zij nodig heeft.

Het kind zelf heeft vaak ook al veel kennis van het reilen en zeilen rond de ziekte.

'Ook al lette ik natuurlijk wel op de veiligheid en hygiëne rondom haar, ze wist zelf ook heel goed wanneer ze op moest passen/haar handen moest wassen', vertelt de leerkracht.

Hulp inschakelen

Onderwijs faciliteren voor een chronisch ziek kind, is voor school en leerkracht niet altijd makkelijk. Toch hebben scholen de plicht passend onderwijs te bieden. In dit proces kunnen vragen en problemen ontstaan. Netwerk ZieZon is gespecialiseerd in het verzorgen en begeleiden van onderwijs aan chronisch zieke kinderen. Vanuit ZieZon werken er in vele regio's in Nederland

onderwijsconsulenten zieke kinderen, die u graag advies en begeleiding geven, voor zowel grote als kleine vragen. Deze consulenten zijn in zowel UMC's als op scholen actief.
Via de volgende link kan u in contact komen met ZieZon: <https://ziezon.nl/contact/>.

Interview onderwijsconsulent

De geïnterviewde werkt als onderwijsconsulent bij ZieZon. Na 13 jaar werkzaam te zijn geweest in het UMC, maakte ze de overstap naar begeleiding van scholen en gezinnen in de regio. Tot het werk in het Wilhelmina Kinderziekenhuis behoorde onder andere: patiënten screenen, lengte van opname en diagnose onderzoeken, onderwijsondersteuning bieden en onderwijs geven. Nu helpt Imke scholen, om een kind dat ziek is en wellicht weinig aanwezig is op school, passend onderwijs en begeleiding te bieden. Het uitzoeken van de medische status en opnameduur in gesprek met ziekenhuis, kind en ouder en het maken van een maatwerkplan behoort tot Imkes functie.

Begeleiding kan starten vanuit een groepsgesprek, met bijvoorbeeld de leerkracht, de IB'er, een afdelingsleider, ouder en andere betrokkenen. Imke geeft ruimte aan alle perspectieven.

De school moet zich volgens Imke actief opstellen in het creëren van mogelijkheden voor het kind. Niet achteruitzakken bij verzuim, maar actief zorgen voor sociaal contact en onderwijsmogelijkheden.

Betrokkenen moeten open kaart spelen en kwetsbaar zijn. Door bezorgdheid of andere oorzaken, is dit niet altijd het geval. Doorvragen is daarom erg belangrijk! Waar ligt het probleem nou echt? Wanneer voelt een kind zich precies niet lekker? Waarom kan een kind volgens de ouder niet naar school? Waarom wil een school het kind naar speciaal onderwijs?

Tips voor de leerkracht:

- In een gezond systeem, gaat een kind in een herstelperiode weer zelf ontdekken en vrijuit en zorgeloos spelen. Zorg voor uitdaging, maar ook voor grenzen. Het éne kind heeft geen rem, het andere kind is te afhankelijk. Observatie is de sleutel tot goede begeleiding!
- Luister naar de behoeften en angsten van het kind en neem geen onnodige beschermende rol op. Welke praktische oplossingen kunnen er zijn? Ga daarnaar op zoek.
- Start zelf contact met ouders en neem ze mee. Benoem waarom je contact wilt.

Imke heeft oog voor bezorgdheid en angsten bij ouders. Het kost tijd voor ouders om het kind opnieuw te zien als individu met ruimte om te ontwikkelen. Geef voor dit proces ruimte!

Sites voor meer informatie

Voor meer informatie raden wij u de volgende sites aan:

- <https://www.zorgeloosnaarschool.nl/application/files/8815/7340/1416/WAAIER.pdf>
- <https://ziezon.nl/publicaties/ziezonbrochures/>
- https://www.zorgeloosnaarschool.nl/application/files/5715/7340/1410/BROCHURE_SCHOOL.pdf